

nima naturalnega stanovanja, prejemaj stanarino v višini, da more najeti stanu in krajnim razmeram primerno stanovanje.

Tako bo ustrezno vsem, in naša deloljubna volja se dvigne v veselem razpoloženju.

KOMPOLJSKI:

Preosnova šol v Mariboru in okolici.

Že drugi mesec poteka h koncu, odkar se je preosnovalo šolstvo v Mariboru in okolici. Skoro stotica tovarišev in tovarišic je dobilo kratkotalno ukaz, da mora tekom par dni prevzeti nova mesta na tej najvažnejši postojanki naše severne meje. In vendar ni bilo do danes še nobenega glasu o tem, niti v dnevnem časopisju, niti v našem stanovskem glasilu razven imenovanj. Čudno! Ali se godi našim ljudem na novih postojankah tako dobro, da se ne oglašijo, ali pa morda tako slabo, da se niti oglašiti več ne morejo. Zato dovolite meni za danes samo nekaj pripomb!

Prvič je veliko vprašanje, ali je bil ravno 1. april prikladen za tako globoko sezajočo preosnovo ali ne. Ne zaraditega, ker je ravno 1. april — ki je za marsikakega postal usodepolen — ampak ker je bilo sredi leta. Pa to je zadeva višjih oblasti, ki so imele — upajmo vsaj — dovolj tehničnih in važnih razlogov, da je prišlo do tega takorekoč kar čez noč. Zakaj z usodo tolikih posameznih učnih oseb in učiteljskih rodov in se vendar ne bo nihče igral. Eno pa je gotovo, kar mora vsakdo priznati: Take preosnove v tako velikem obsegu so vedno preuravnjene, dokler nimamo trdnih garancij in popolnega varstva glede končnoveljavnihih mej. To je dovolj trpkó okusilo vse slovensko koroško učiteljstvo v moralnem in gmotnem oziru ravno te dni po nepričakovani velikanski polomiji na Koroškem. Pa tudi štajersko učiteljstvo na meji in na raznih jezikovnih otokih je preživljalo in še preživlja težke ure zaradi tega.

Taka preosnova je silno težka bodisi za oblasti, kakor tudi za učiteljstvo in šolsko mladino. Delo v takih šolah se niti ne da primerjati delu po drugih šolah. Za to bi se moralo dati učiteljstvu vsaj predpogoje, da bi bilo prosto drugih skrbi. Tu pa ni bilo prav nič preskrbljeno bodisi glede stanovanja, bodisi glede prehrane. Ako bi bile normalne razmere, je seveda to postranska stvar. A v teh časih, ko so v mestih in okolici zasedeni vsi kotički, ko lahko porabiš svoj tedenski zaslužek za prehrano sebe in svoje obitelji v enem dnevu — to niso mačje solze. Nihče se ni vprašal, kako boš živel ti, kako tvoja obitelj. Tu imaš dekret, pa idi!

K vsemu temu pa pride še regulacija naših plač in premembna v izplačevanju. Novo urejevanje plač se vrši že od januarja in se bo vršilo bogzna do kdaj. Obljubljeno imamo na papirju, a od tega ne moremo živeti. In vendar so slučajni, da na novo premeščene učne osebe še do sedaj niso dobile niti plače ne za april, še manj pa za maj, da ne omenjam draginjskih doklad in petmesečnih zastankov po regulaciji plač. In danes, ko to pišem, je 18. majnik, prosim!

Vemo, da ni mogoče vsega naenkrat. Razumevamo nov položaj oblasti in potrpiamo do skrajne meje. A praznega želodca ne potolažijo nobene še tako lepe papirnate obljube niti ne učitelju, niti njegovim rodovini.

Uradništvo, ki mora opravljati službo, ločeno od svojih rodov, dobiva za to posebne dnevnine. Nas vedno enačijo z uradništvom, a imamo to prokletó smog-

decembra 1889. Dovršila je 3 letnike višje dekliške šole in 1 letnik pedagoškega tečaja v Ljubljani ter bila nastavljena z dekretom z dne 29. septembra 1911, št. 446, kot provizorična učiteljica na dvorazrednici v Novi Štifti pri Gornjem gradu. Po dovršenem izpitu učne usposobljenosti z dne 19. novembra 1913. je bila na tej šoli nastavljena stalno, kjer je do prezgodnje smrti delovala neumorno, vestno in v popolno zadovoljnost predstojnikov, tovarišev, staršev in šolske mladine. Po smrti prejšnjega organista je prostovoljno in prav izvrstno opravljala tudi orglarsko službo. V velikih počitnicah 1918 je odšla k svojim sorodnikom v Pakrac pri Osijeku na obisk, odkoder se je zaradi hudega prehlajenja na železnici vrnila bolna k svojim ljubljenskim roditeljem na Rečico. Od takrat ni več prav okrevala, a se je vedno hrabrila, dokler ni bila prisiljena oditi k operaciji v Ljubljano, odkoder se ni več vrnila. Dne 8. maja t. l. prejme šolsko vodstvo brzojavko, da je po težki operaciji čez 2 dni preminula nam vsem preblaga Cirila. — Ohranimo ji časten spomin! J. K.

lo, da je vse le na papirju, in kakor hitro smo enaki — vsaj na papirju — že nam uide uradništvo naprej. — Hlapec Jernej pa zopet caplja zadaj že na papirju, še dalje zadaj pa v resnici.

Morda je nas kdo izmed tovarišev zavidal za to časovna mesta — saj smo vsi ljudje. Dotični naj se potolažijo. Kdo bodo razpisana mesta v stalno nameščenju, bodo lahko dotični večinoma zasedli te postojanke; zakaj marsikdo izmed mučenikov na sedanji križevi poti bi rajši že danes zapustil to mesto nego jutri. Zavidanja ne zaslužimo zaradi ugodnosti in dobrot bodisi v šoli ali zunaj nje, ampak zaradi trpljenja in potrpljenja. — Zdi se mi pa, da smo mnogo bolj vredni pomilovanja in obžalovanja, ker smo prišli tako daleč, da prenašamo vse to molče vsak za sebe. Ako ne bi imeli dovolj drugih vzrokov in interesov, da bi se strnili zaradi enotnega postopanja v mnogih vzgojnih in šolskih vprašanjih, bi nas moral vsaj naš gmotni položaj in naše stanovniške razmere prisiliti, da bi se zbrali vsi taki trpini in povzdignili svoj glas skupno, in sicer tako glasno, da bi slišali celo tam, kjer nam morejo in morajo pomagati!

Nameščenje učiteljstva.

Imenovanje učiteljstva v ... je rodilo dokaj razburjenja med tovarišicami. Obljubil sem sprožiti debato v učit. društvu in v »Učit. Tovarišu«. Vsi skupaj iščen. o poti za pravično in najbolj primerno nameščenje učiteljstva. Izjavljam vnaprej, da ne mislim in nočem kritikovati nobene osebe, niti dejanja, zdi se mi pa ne le umestno, temveč naravnost potrebno o tem razpravljati. Omenim naj nekaj izrednih slučajev!

Odični slovenski učitelj z izpitom za meščanske šole, odlični kot strokovnjak in odlični kot značaj je zapostavljen. Ostal je na ljudski šoli, mnogo učiteljev (učiteljic) brez izpita in potrebne izobrazbe pa poučuje na meščanski šoli.

Odična slovenska učiteljica je zadržala izpremeniti sužbeno mesto. Po pravici bi jo morali upoštevati; priporočil bi jo krajni in okrajni šol. svet, kakor tudi učit. organizacija. Zadovoljna bi bila z eno med 40. oddanimi službami, a niti vedela ni, da se bodo oddale. Ko smo izvedeli, da se službe pod roko dele, je bilo že prepozno se potegovati.

Učitelj, zaveden po svojem sorodniku, je zašel na kriva pota. Zaradi njegovega značaja ga ni upošteval ne krajni, ne okrajni šolski svet, tudi učiteljska organizacija bi ga ne mogla priporočati; a pod roko je šlo in še prav dobro. V pogovoru je rekel tovarišu, ki mu je usoda tudi v novi dobi sila nemila: »V prvi vrsti moram gledati na svojo korist, kaj značaj! — Kaj Vam pomaga značaj, kaj Vam pomaga Vaše delo? S tem se nikamor ne pride! — Tožna nam majka! —

Učiteljstvo želi, da se vse službe dele enakomerno in po istem principu; ali se vse službe razpišejo, ali pa se vse dele pod roko. Največji vpliv pri nameščenju pa mora imeti tisti, ki ima največji interes na procvitu šolstva — učiteljstvo samo, t. j. učit. organizacija. Posameznik se lahko zmoti, lažje krene na pot pristranosti; skupnost pa varuje skupno korist, ki mora biti nad koristjo posameznika. Organizacija lahko vedno dobi točne in zanesljive informacije potom društva, ima jasen pregled po vsej domovini in lahko enakomerno deli pravico.

Terjali smo leta in leta kruha, prejeli mali le drobtine, šele sedaj so nam urezali košček. Vpliv je ugoden, ker se deli pravično. Terjamo pa tudi pravico, boji kakor kruha smo potrebni in željni pravice.

Cerkev — duhovniku, pravosodstvo — juristu, šola pa — učitelju! —

Predlogi o reformi telesne vzgoje.

V imenu ankete poroča Ivan Bajželj.

Slovenska Sokolska Zveza v Ljubljani je sklicala anketo za reformo telesne vzgoje, ki so se je udeležili strokovnjaki, šolniki in zdravniki ter sklenili sledeče smernice o telesni vzgoji v kraljestvu SHS.

I.

Splošna načela.

Potreba telesne vzgoje je splošno priznana. Zato je tudi zahteva, da bodi deležen telesne vzgoje vsak v isti meri kakor duševne vzgoje, popolnoma upravičena. Tudi zgodovina nas uči, da so Grki, Rimljani in drugi narodi uvidevali potrebo telesne vzgoje in da je njih kultura procvitala le do dobe, dokler je bila telesna vzgoja bitsveni del vzgoje sploh. V isti meri, kakor so zanemarjali ti narodi svojo

telesno vzgojo, je propadal tudi narod sam. V novejši zgodovini zasledujemo vedno in pri vseh kulturnih narodih vnete zagovornike telesne vzgoje. Bili so to šolniki, zdravniki in izobraženci sploh, ki so se z vso vneto zavzemali za telesno vzgojo ter ustvarjali posebne sestave telesnih vaj, ki so z njimi izkušali dvigniti in sistematično urediti telesno vzgojo naroda, poudarjajoč pri tem narodnostni moment. Vsi ti propagatorji so si stavili kot nalogo telesne vzgoje ublažiti slab vpliv šole na telesni razvoj učeče se mladine, utrditi in okrepiti narod, da bo kljuboval vsem velikim naporom, narediti ga močnega in ga ohraniti pri zdravju, da bo v slučaju potrebe zmožen braniti tudi svojo domovino. Telesna vzgoja bodi torej podpora razvijajočemu se telesu, da se to ne razvija enostransko. Vrhutega je telesna vzgoja v jako ozki zvezi z duševno vzgojo, tako da jo prva v mnogih ozirih izpopolnjuje. Zlasti blagodejno vpliva na razvitek značaja; prisvojimo si pa po tej poti tudi mnogotere duševne čednosti in vrline, kakor pogum, samozavest, odločnost, vztrajnost, prisotnost duha itd. ter se navadimo obviadati svoje telo. Tudi za žensko mladež je telesna vzgoja nujno potrebna posebno pa z ozirom na materinstvo, ker le zdrava žena rodi zdrav rod.

Kakor je država poklicana, da oskrbuje duševno vzgojo vsega naroda, z isto pravico smemo zahtevati, da skrbi tudi za telesno vzgojo. Naravno je, da se vrši telesna vzgoja vzporedno z duševno vzgojo, zato sodi telesna vzgoja v šolo, in sicer v vsako šolo. Ker patelečna vzgoja nizaključena z šoloobvezno dobo in ker je ravno v tem času, t. j. od 15. leta dalje, telesna vzgoja najbolj potrebna, zato naj jo prepusti država v tej dobi telovadnim organizacijam.

Slov. Sokolstvo z veliko vneto goji telesno vzgojo in vabi v svoj krog vse sloje slovenskega naroda; potom svojih izobraževalnih odsekov pa širi tudi splošno izobrazbo med narodom. Tako izkuša dvigniti narod telesno in duševno. S takim delom izdatno podpira državo in ji odvzema veliko breme. Umestno bi bilo, da država to organizacijo moralno in gmotno podpre.

Naša telesna vzgoja ni na vrhuncu, treba ji je reforme in po možnosti izednacenja v vsem kraljestvu. Kot glavno sredstvo za telesno vzgojo velja še vedno telovadba. Ta naj se vrši po Tyrševem sistemu. Ta sestav je pri severnih Slovanih (Celih in Rusih) že prebil preizkušnjo in se popolnoma obnesel, zato ga smemo z mirno vestjo prevzeti. Izpopolnimo ga pa še vedno lahko z vsemi najlepšimi in najboljimi telesnimi vajami.

Prava telesna vzgoja pa se ne sme vršiti samo v zaprtih prostorih. Kadar dopuščajo vremenske razmere, mora mladina pod milo nebo, tu naj se kreta in giblje v čistem zraku in solncu. V ta namen naj služijo igre pod milim nebom, izleti in lahka turistika. Nismo ozkosrčni, prevzemimo tudi športne vaje. Tudi šport ima mnogo klenega zrna, ki ga moramo izrabiti pri telesni vzgoji. Zavarujemo se pri športu samo proti eni točki, ta je pretiravanje. Telesna vzgoja ne zasleduje športnih rekordov, njen namen je zanesti gotove športe v splošnost, da jih bo deležna večina naroda, ne posemezniki, ki se lovijo za svetovnimi rekordi. Vsak šport ni za vsako starost, zato moramo previdno izbirati in vsako športno vajo starosti primerno prilagoditi. Odločno pa mora zavrniti šola sirovost in podivjanost, ki se kaj radi pojavita pri športih.

Lahka atletika tvori mejo med športom in telovadbo, ona takorekoč spaja ti dve panogi telesne vzgoje. Sprejmemo jo! O njej velja isto, kar smo rekli o športih. Lepa in popolna izvedba vaje, ne pa drugega rekordov, bodi geslo pri lahki atletiki. Pri vsej opreznosti pa ne smemo popolnoma izključiti tekem, ki naj se vrše med istovrstnimi in sorodnimi zavodi. Tekme zbujaajo veselje in zanimanje do stvari ter pospešujejo družabnost in strpnost, dokler se vrše v mejah prijateljstva. Nikdar pa naj ne bo namen tekem in javnih nastopov pokazati javnosti peščico najboljših telovadcev, pritegniti je k takim priredbam vselej vse, tu naj se pokaže delo celote, ne pa posameznika.

Da dobi šola za telesne vaje potrebna časa, bi bilo treba uvesti skozi vse leto nerazdeljen pouk. Za znanstvene predmete bi se uporabil dopoldanski čas, za telesno vzgojo pa popoldnevi. Dve tedenski uri zadoščata za telovadbo v ožjem smislu in naj bi bili uvrščeni med znanstveni pouk ter vsaj deloma služili za duševni odpočitek. Za vse ostale panoge pa bi se porabila dva popoldneva na teden, in sicer vselej po 2 uri skupaj. Tako bi učencem preostalo še vedno časa dovolj za domače učenje in ponavljanje v šoli predelane tvarine. Da bi imeli učenci v takih popoldnevih res priliko udeleževati se nemoteno telesnih vaj, bi se morala šola v

toliko ozirati na telesno vzgojo, da bi učenci v teh popoldnevih ne dobivali domačih pismenih vaj. Pri izbiranju posameznih panog bi se morali ozirati na letni čas, vremenske razmere in na starost učencev. V času, ki bi ne bil primeren za gibanje pod milim nebom, bi se zaposlili učenci v telovadnicah, kjer bi se vršila telovadba v vrstah, ki bi jih vodili boljši učenci. Seveda ne bi bil kos vsemu delu en učitelj. Udeležba pri vseh telesnih vajah mora biti obvezna, ker se, kakor kaže izkušnja, navadno najbolj potrebni dijaki najrajši odtegujejo telesnim vajam. Izjemne sme dovoliti le zdravnik. Obvezna udeležba pri popoldanskih vajah bi veljala le za učence mestnih šol in v industrijskih krajih. Učenci kmetijskih šol imajo itak prirodo dovolj za gibanje pod milim nebom, morajo opravljati po končanem pouku razna kmetiška opravila.

Vsi predpisi in zakoni pa postanejo iluzorni, dokler nima šola potrebnih naprav za telesno vzgojo. Vsaka šola mora imeti število učencev odgovarjajočo telovadnico s potrebnim orodjem v zadostnem številu. Poleg telovadnice v neposredni bližini šolskega poslopja, oziroma telovadnice naj bo pripravno telovadišče. Za igre pod milim nebom in za lahko atletiko pa je treba v mestih in industrijskih krajih pripraviti igrišča. To bodi raven in primeren ograjen prostor s shrambo za igrala in drugo orodje. Država mora imeti zakonično moč, da v slučaju potrebe lahko prisili dotično občino, da da na razpolago potreben prostor.

Nad vse važno je tudi vprašanje javnih kopališč v velikosti, da so primerne tudi za plavanje. Ne smela bi jih pogrešati nobena občina, ker bi se s takimi napravami nedvomno dvignila snaga vsega prebivalstva, kar bi jako omejilo nevarnost epidemij.

Telesne poškodbe pri izvajanju različnih telesnih vaj seveda niso popolnoma izključene. Pri vsej pazljivosti voditeljev in dogode taki slučajni. Za to bi morala skrbeti država, da s potrebnimi odredbami skrbi za kritje stroškov pri poškodbah bodisi z obveznim zavarovanjem proti neugodam ali z državno podporo.

Predvsem pa bodi skrb države, da s vzgoji potrebno število strokovno izobrazjenih vzgojiteljev, ki bodo prevzeli telesno vzgojo v svoje roke. Želeti bi bilo, da s vzgoja vseh teh za vse kraljestvo enotna, ker bi bila potem tudi telesna vzgoja mlade enotna. Vzgoja strokovnjakov je ostana v glavnih obrisih v III. odstavku Princip, da bodi telesna vzgoja v rokah duševnih vzgojiteljev, stremi za enakopravnostjo duševne in telesne vzgoje. P. tudi dejstvo, da učitelj pri telesnih vajah bolje spozna značaj in voljo učencev nego pri znanstvenem pouku ter si lažje ustvari pravilno sodbo o duševnih zmožnostih učencev, govori za obojno vzgojo v oboje oseb.

Preden pa pride država v položaj vzgojiti si zadostno število strokovnih učnih oseb za telesno vzgojo, bi bilo umestno pritegniti k temu delu v slučaju ne manjkajo šolnikov, ki imajo veselje za to, izobražene strokovnjake naših organizacij, ki se pečajo s telesno vzgojo.

Da naj bodo nadzorniki in referenti telesne vzgoje strokovnjaki in obenem šolniki, menda ni treba utemeljevati.

Končno bodi omenjeno, da velja vsi kar smo govorili o učencih in učiteljih, enaki meri za učenke in učiteljice s potrebnim ozirom na žensko telesno vzgojo.

II.

Zakon o telesni vzgoji za mladino.

§ 1. Telesna vzgoja je na vseh šolah za učence in učenke obvezna.

§ 2. Telesna vzgoja je enakovredna duševni vzgoji.

§ 3. Panoge telesne vzgoje so:

- telovadba po Tyrševem sistemu;
- igre pod milim nebom;
- izleti, pešpotovanja, lahka turistika;
- plavanje, veslanje, drsanje, sankanje, smučanje;
- borjenje, lahka atletika (tek, skok, metanje diska, kopja, krogle, žoge).

Podrobnosti določajo učni načrti in izvršilni predpisi.

§ 4. Obvezni sta:

- 2 tedenski uri telovadbe na šolskem telovadnem prostoru;
- dva tedenska popoldneva za druga panoge telesne vzgoje zlasti v mestih in industrijskih krajih. Te popoldneve ni pismenih domačih nalog.

§ 5. Država preskrbi lokalnim razmeram primerne prostore, kjer se izvaja v § 3. navedene panoge telesne vzgoje.

§ 6. Telesna vzgoja je poverjena strokovnim učiteljem (učiteljicam).

Prehodna določba: Dokler ni dovolj strokovnih učiteljev (učiteljic) na razpolago, išči šola pomoči pri obstoječih telesnih vzgojnih organizacijah.

§ 7. Država nosi stroške in prevzema odgovornost za vse telesne poškodbe in njih posledice, provzročene po izvrševanju zakona o doiznosni telesni vzgoji.

§ 8. Med učnimi predmeti vseh šol je tudi pouk o higieni.

§ 9. Nadzorniki za telesno vzgojo mladine so samo usposobljeni telovadniki učitelji (učiteljice).

§ 10. Referenti (referentinja) za telesno vzgojo so pri ministrstvu za prosveto in pri državnem oddelku za zaščito dece.

§ 11. Telesno vzgojo šoli odrasle mladine prevzemajo društva in zavodi za telesno vzgojo, ki jih država izdatno podpira.

III.

Vzgoja učiteljev (učiteljic) telovadbe.

A. Srednje šole.

Za vzgojo učiteljev (učiteljic) telovadbe na srednjih šolah se ustanovi na moziški fakulteti telovadna šola z vzgojno telovadnico in telovadstvom, na medicinski fakulteti pa fiziološki inštitut.

Naloga te telovadne šole je vzgoja učiteljev telovadbe za vse srednje in višje šole v kraljevstvu. Na tej šoli se ustanovi tudi ortopedični zavod, kjer se kandidate praktično veščajo v ortopedični telovadbi. Šolo vodi profesorski zbor, obstoječ iz učiteljev telovadbe, profesorjev moziške in medicinske šole. Naloga zora je skrbeti za vse uslove šole, predlagati v imenovanje učitelje te šole in pomožne sile, skrbeti za gospodarsko stran in za vse ostale stvari. Kandidate študijskega zbor učiteljski zbor za dobo 5 let. Kandidati, ki se necejo posvetiti tej stroki, morajo imeti v zamjen letnem izpisevanju končne srednje šole iz telovadbe najmanj red dobro in morajo biti fizično zmožni za telovadbo. V postev pridejo filozofski občje in taki, ki imajo telovadbo v zvezi z enim znanstvenim predmetom kot skupino. Te skupine določa profesorski zbor modroslovne fakultete.

Studijska doba traja 2 leti, in sicer: Prvo leto: Anatomija, fiziologija in higiena na medicinski fakulteti. Estetika, fizika in kemija, v kolikor so potrebne za telovadbo na filozofski fakulteti. Praktična telovadba vsak drugi dan po 2 uri, poleg tega igre, lahka atletika in šport, ki so primerni za mladino.

Drugo leto: Prva pomoč pri nezgodah in ortopedična telovadba. Teorija: Pojem, naloga in sredstva telesne vzgoje. Metodika, asistenca, zgodovina, orodjeslovje in telovadni sestavi. Praktična telovadba kakor v prvem letu.

Filozofija, logika in pedagogika so za kandidate obvezni predmeti, ki jih mora kandidat poslušati itak kot filozof, ker ima poleg telovadbe še en znanstveni predmet; izpit iz teh predmetov mora položiti, preden konča izpit iz telovadbe. Izpite iz vseh navedenih predmetov polagajo kandidatje koncem vsakega leta, iz praktične telovadbe, iger, lahke atletike in športov koncem drugega leta. Kandidat, ki nima izpita iz predmetov prvega leta, ne more vstopiti v drugi letnik. Ker traja študijska doba za znanstvene predmete 4 leta, sme kandidat po prebiti izkušnji za telovadbo še kot filozof prevzeti službo asistenta za telovadbo na srednji ali sorodni šoli proti primerni nagradi.

B. Ljudske in meščanske šole.

Za kandidate na učiteljskih je telovadba obvezen predmet, enako tudi na pedagogiju (pedagoški akademiji). Vsak absolviran kandidat mora biti o telesni vzgoji toliko poučen, da more voditi telovadbo in telesno vzgojo sploh na ljudskih in meščanskih šolah. V ta namen je izpopolniti učni načrt za telovadbo na učiteljskih in se je pri sestavi učnega načrta za pedagogije ozirati tudi na telesno vzgojo. Kandidatje morajo dobiti tudi teoretičen pouk o vseh predmetih, ki sodijo k telesni vzgoji.

Za podrobno izdelanje telesno-vzgojnega reformnega programa na vseh šolah naj se izbere posebna komisija, obstoječa iz zastopnikov šolstva, športnih in sokolskih organizacij.

Za prehodno dobo naj se ustanovijo telovadni tečajji za učitelje in učiteljice ljudskih, meščanskih in srednjih šol, ki jih naj vodijo tozadevni strokovnjaki.

JAKOB DIMNIK:

Zakoniti predpisi glede verskih vaj.

Razpis višjega šolskega sveta z dne 8. sušca 1919, števil. 2422., ki se tiče nadzorstva pri verskih vajah šolskih otrok, zlasti pri šolski službi božji ob nedeljah in praznikih, je provzročil nesoglasje med učiteljskim in pa med cerkvenim in šolskim oblastvom, ker se je napačno tolmāčil. Nekateri župni uradi so na podsta-

vi tega razpisa kar kratkoma uvedli brez dogovora z okrajnim šolskim oblastvom in ne oziraje se na krajevne razmere skupne šolske maše pod nadzorstvom učiteljstva. Tega namena ni imel zgornj imenovani razpis. Napačno so tolmāčili ta razpis tudi nekateri veroučitelji, ki so svojo posebno izjavo o opazovanju glede nadzorstva pri šolski službi božji kar preko šolskega vodstva poslali na župni in dekanjski urad ali na okrajno šolsko oblastvo. Ne eno ne drugo ni bilo pravilno, ker so postopali na ta način kot oblastvo nad šolskim vodstvom. Tudi tega namena ni imel razpis višjega šolskega sveta. Tudi ni bilo prav, da se je razposlal razpis po vsej Sloveniji. Da se ublaži nastalo nesporazumljenje in nesoglasje, zato sem zbral v naslednjem zakonite predpise, ki se tičejo verskih vaj, kar sem jim nasedl v zakonskih zbirkah, ki so mi bile na razpolago. Ti predpisi naj bodo v ravnanje tudi učiteljskim, da ne pride ta ali oni navzkriž s šolskim oblastvom!

Ti razpisi se glase:

1.) Najvisje vodstvo in najvišje nadzorstvo vsega šolstva in vzgojstva gre državi. (§ 1. zakona z dne 25. maja 1868. leta.)

2.) Brez prikrajšanja nadzorovalne pravice, ki jo ima država nad šolstvom in vzgojstvom (§ 1. zak. z dne 25. maja 1868. l.), je prepuščeno dotični cerkvi ali verski družbi, da verski pouk in verske vaje za različne vernike v ljudskih in srednjih šolah oskrbuje, vodi in neposredno nadzira. (§ 2. zakona z dne 25. maja 1868. l.)

3.) V § 2. zakona z dne 25. maja 1868. l. izrečeno načelo o razmerju med šolo in cerkvijo, ki je po njem oskrbovanje, vodstvo in neposredno nadzorstvo verskih vaj prepuščeno dotični cerkvi ali verski družbi, ni izgubilo veljave. (Izvršilni predpis k § 129. dokončnega šolskega in učnega reda z dne 29. septembra 1905. l.)

4.) Verske vaje so po § 1., 3. in 5. državnega šolskega zakona z dne 14. maja 1869. l., oziroma z dne 2. maja 1883. l. integrirajo (celokupen) del veronauka na javnih ljudskih šolah; zato ne more biti udeležba pri verskih vajah prepuščena na izvoljo učencev ali staršev. (Min. razpis z dne 22. maja 1876. l.)

5.) Odredbe cerkvenih oblastev o verskih vajah je šolskemu voditelju naznaniti po okrajnem šolskem nadzorstvu. Odredbam, ki se ne ujemajo z obćim šolskim redom, se odreka oznanitev. (§ 5. drž. šol. zakona.)

6.) Odredbe cerkvenih oblastev o verskih vajah naznanja okrajno šolsko oblastvo po § 5. državnega šolskega zakona o ljudskih šolah voditelju šole in jih sporoča tudi krajnemu šolskemu oblastvu. (§ 9. sol. in uč. reda.)

7.) Cerkevna oblastva morajo svoje odredbe pravočasno naznanjati okrajnemu šolskemu oblastvu, da se more o njih redno razpravljati pri okrajnem šolskem oblastvu. (§ 9. š. i. u. r.)

8.) Odredbe cerkvenih oblastev o verskih vajah je vsaj 8 dni poprej naznaniti okrajnemu šolskemu oblastvu. (Izvršilni predpis k § 9. š. i. u. r.)

9.) Kadar okrajno šolsko oblastvo in cerkveno oblastvo (župni ali dekanjski urad) ne soglašata o izdanih odredbah, je izprosi ukazila deželnega šolskega sveta. (Izvršilni predpis k § 9. š. i. u. r.)

10.) Če nastanejo glede odmere verskih vaj med okrajnim šolskim svetom in cerkvenim oblastvom diference, razsodi o tem deželni šolski svet. (Razsoda upravnega sodišča z dne 10. januarja 1894. l.)

11.) Odredbe cerkvenega oblastva o bogoslužju naj okrajno šolsko oblastvo po krajnem šolskem oblastvu oznani šolskemu voditelju. Ako bi se okrajno šolsko oblastvo razprlo s cerkvenim oblastvom zaradi tega, koliko naj bo bogoslužja, razsodi o tem deželno šolsko oblastvo. (§ 50. starega šolskega in učnega reda, ki pa ni več v veljavi.)

12.) Ob oznanilu na okrajno šolsko oblastvo določi, v kateri meri se šolski otroci, ki so dolžni udeleževati se verskih vaj, ob dotičnih dneh oproščajo pouka in ali je poučevati ostale otroke. (§ 10. š. i. u. r.)

13.) Ravnatelj zavoda, oziroma šolski voditelj da sporazumno z učitelji veronauka in oziraje se na krajevne razmere prosto ali ves dan ali en popoldan z naslednjim dopoldnevom za predpisam sprejem svetih zakramentov izpovedi in obhajila. (Min. razpis z dne 8. novembra 1880. l.)

14.) V ljudsko šolo vsprejeti otroci se morajo vedno udeleževati razglašeni verskih vaj svojega veroizpovedanja. (§ 63. š. i. u. r.)

15.) Nadzorovanje otrok v šoli se razteza tudi na nadziranje otrok pri obveznih verskih vajah. (§ 74. š. i. u. r.)

16.) Kje in kdaj naj se zbirajo udeležbi pri verskih vajah zavezani šolski otroci in kako jih je treba nadzorovati, se ustanovi po krajnih razmerah v učiteljski konferenci. (§ 10. š. i. u. r.)

17.) Kako je otroke po krajnih razmerah nadzorovati najprimernejše, določa na večrazrednicah učiteljska konferenca. (§ 74. š. i. u. r.)

18.) Porabljeni posamezne otroke za tako zvane paznike pri verskih vajah ni dopustno. (§ 74. š. u. r.)

19.) Sklepe učiteljske konference o nadzorovanju otrok mora učiteljsvo točno izvajati. (§ 122. š. i. u. r.)

20. Šolskega vodstva dolžnost je, udeleževati se nadziranja šolske mladine pri redno postavljenih verskih vajah po učiteljski konferenci veroizpovedanja. (§ 10. drž. šol. zakona z dne 2. maja 1883. l.)

21.) Za nadzorovanje šolskih otrok pri obveznih verskih vajah se morajo uporabljati samo ucne osebe doticnega veroizpovedanja. (§ 10. š. i. u. r.)

22.) Nadzorovanje pri verskih vajah se nacetoma ne nalaga pomožnim in postranskim učnim osebam, kakor n. pr. učiteljicam za zenska ročna dela. (Izvršilni predpis k § 10. š. i. u. r.)

23.) Katolska šolska mladina ljudskih in meščanskih sol je primorana trikrat med šolskim letom, in sicer v začetku in na koncu šolskega leta in ob venkonocnem času prejeti zakrament sv. pokore in sv. Kresnjega telesa. (Min. razpis z dne 8. novembra 1880. l.)

24.) Držati se je pravila, da se pred in po pouku opravi kratka molitev. Učiteljski zbor določi, oziraje se na razmere posameznih sol, šolske molitve ali pesmi, vzete iz knjig, potrjenih od cerkvene ali ne več nego četrtina izpovedan-pajo pred in po pouku. (Min. razpis z dne 6. oktobra 1872. l.)

25.) Dneve za prejem svetih zakramentov izpovedi in obhajila za katoliške ucence določi, oziraje se na krajne razmere, šolski voditelj sporazumno z vero-uciteljem, ki se naj v ta namen sporazumi tudi z dušnim pastirstvom. Dotičnim ucencem je dati v ta namen pouka prosto ah ves dan ali en popoldan z naslednjim dopoldnevom. Za prejem samo svetega zakramenta izpovedi je dati ucencem prosti samo pol dneva. Pri tem je okrajnemu šolskemu oblastvu paziti na to, da ob dneh prejema svetih zakramentov niso pouka prosti oni razredi, ki v njih ni nobenega ali ne več nego četrtina izpovedancev ali obhajancev. (Izvršilni predpis k § 10. š. i. u. r.)

26.) Predpisi o uredbi in zagotovitvi o verskih vajah na javnih ljudskih šolah veljajo smislu primerno tudi za zasebne ljudske šole. (§ 191. š. i. u. r.)

27.) Verske vaje so v raznih škofijah od cerkvenih višjih oblastev različno urejene in razglašene od šolskih oblastev. (Min. razpis z dne 19. februarja 1873. l.)

28.) V svrhu enakomerne ureditve verskih vaj za šolsko mladino v Ljubljani ter po zgledu drugih mest in pa tukajšnjih srednjih sol se uvede, tudi za tukajšnje judske šole ob nedeljah in praznikih med šolskim letom skupna služba božja, ki naj obstoji iz kratkega nagovora (ekshorte) kateheta in sv. maše.

V trdih zimskih mesecih so dovoljene olajšave, ki spadajo v področje katehetov, kateri smejo v sporazumu s šolskimi vodstvi ukreniti, da ob jako mrzlih zimskih dnevih odpade običajna ekshorta. Enako se določa, da za učence in učenke I. razreda skupna božja služba ni obvezna.

Vse druge posameznosti, kje in kdaj naj se zbirajo šolski otroci in kako jih je nadzorovati, naj določi učiteljska konferenca. (Odredba knezoškofijskega ordinariata z dne 10. decembra 1913 in pa z dne 12. maja 1914. l. in sklep mestnega šolskega sveta z dne 16. aprila 1914. l. — Razpis mestnega šolskega sveta z dne 16. maja 1914., števil. 692.)

29.) Praviloma se je držati teh-le verskih vaj, ki so uvedene po vseh škofijah za katoliške ucence: 1. Kratka molitev pred in po pouku. 2. Skupna služba božja ob začetku in sklepu šolskega leta, na praznik sv. Aojzija in ob patriotičnih praznikih. 3. Udeležba pri procesiji Sv. Resnjega Telesa. 4. Prejem sv. zakramentov izpovedi in obhajila trikrat na leto. 5. Prejem zakramenta sv. birne.

To so redne verske vaje po vseh škofijah. Poleg teh imamo pa tudi verske vaje, ki so sporazumno med cerkvenim in šolskim oblastvom uvedene v krajih, kjer krajevne razmere ne delajo ovir, in sicer: 1. Skupna služba božja ob nedeljah in praznikih ali pa dvakrat med tednom. 2. Udeležba pri procesiji sv. Marka. 3. Udeležba pri procesijah v prošnjem (križevem) tednu. (Ministrska odredba z dne 19. februarja 1873.)

Udeležba pri procesijah sv. Marka in ob prošnjem tednu ni več v navadi, pač pa so uvedene v nekaterih krajih skupne

nedeljske, oziroma tedenske šolske maše, ki so za učence dotičnih krajev obvezne.

Vse, kar ni v soglasju s tu navedenimi in še sedaj veljavnimi zakonitimi določbami in predpisi, nima veljave in se ne more od nikogar upoštevati ali uvaževati.

Komur je znana še kaka druga določba, naj jo navede!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Razglas.

Po sklepu upravnega odbora Zaveze z dne 17. aprila 1919 se vrši letosnje zborovanje zavezne delegacije dne 5. in 6. septembra t. l. v Ljubljani. Okrajna učiteljska društva morajo se sedaj skrbeti, da izvolijo za to zborovanje svoje delegate. Po § 1. lit. e) doposije vsak zavezin član (§ 4.) na zavezno delegacijsko zborovanje vse predsednike, oziroma od teh določenene namestnike vseh posameznim dež. organizacijam (Zvezam) uclanjenih drustev. Vrhutega izvoli vsako teh drustev do 50 članov po 1 delegata, s 50 do 100 članov po dva delegata, s 100 do 200 članov po tri delegate itd. vsakemu delegatu se izvoli namestnik. Vsak delegat je dolžan udeležiti se delegacijskega zborovanja. Mandati delegatov veljajo izvolitve novih delegatov.

Zgoraj imenovani § 4. se glasi: K Zavezi lanko pristopijo vse deželne zveze učiteljskih drustev; kjer takih zvez ni, pa učiteljska društva.

Prosimo cenjena društva, da se natančno ravnaajo po določinih teh paragrafov.

Obenem pozivljamo vse svoje članstvo, da ob pravem času prijavijo predloge in nasvete za delegacijsko zborovanje, da se morejo odseki posvetovati o njih in izdelati svoja poročila.

Vodstvo Zaveze.

Prijavljeni delegati.

Delegati Ljubljanskega učiteljskega društva, ki bodo zastopali društvo na delegacijskem zborovanju Zaveze dne 5. in 6. septembra, so:

1. Jakob Dimnik, nadučitelj, kot društveni predsednik;
 2. Mehletova Marija, učiteljica;
 3. Josip Ambrožič, učitelj.
- Namestniki:
1. Zupancičeva Vita, učiteljica na gluhozemnici;
 2. Zerjavova Ema, učiteljica;
 3. Josip Tratar, učitelj — vsi v Ljubljani.

Vodstvo Zaveze.

Društvene vesti.

+ Učiteljsko društvo za laški okraj zboruje v nedeljo, dne 1. junija t. l., ob 9. uri v šolskem prostoru na Zidanem mostu po sledečem vzporedju: 1. Zapisnik. 2. Dopisi in stanovske zadeve. 3. Poročilo o letošnjem velikonočnem zborovanju Zvezne delegacije v Celju. 4. Slučajnosti. — Pol ure pred zborovanjem se vrši odborovala seja in pevska vaja. Zaradi važnosti dnevnega reda se pričakuje polnoštevilne udeležbe. — Odbor.

+ Učiteljsko društvo za novomeški okraj. Na Catežu pod Zaplalom je imelo 15. t. m. Učiteljsko društvo za novomeški okraj svoj 29. občni zbor. Lepo število naš je prihitelo v prijazno vasico vzlic temu, da so nam jutranje ure kazale dokaj kiselskasto lice. Pa božja porodnica je videla Zavezarje in zjasnilo se je nje sinje oko od vzhoda do zahoda.

Po pozdravnem nagovoru društvene-ga predsednika tov. Matka smo načeli takoj dnevni red, in sicer s predavanjem tovariša Hočevarja »O naši strokovni organizaciji.« — Referat je bil globoko zamišljen in vseskozi utemeljevan. V tozadeven razgovor je med drugimi posegel tudi vrli naš tov. Gangl, ki je ta dan zopet prihitel v našo sredo. Povedal je marsikaj zanimivega o ustanovitvi UJU. — 20.000 bratskih učiteljev in učiteljic naše kraljevine sili z neodvratno silo v eno samo mogočno stanovsko združenje. — Kdo te vpraša po političkem prepričanju, kdo se spodtika ob tvojem svetovnem naziranju? Učitelj si jugoslovanski, in to dejstvo ti nalaga dolžnost, da si organizovan v Uniji: šoli, stanu in sebi v korist. Smešno in izobraženemu človeku zoprno pa je vedno poudarjanje svobode v kulturnih in političkih vprašanjih, kakor da so nas res ta vprašanja svojčas razcepila in ne rokovernjaška politika Šusteršičeve dobe. Proč torej s pogajanjmi in pripravljalnimi odbori! Naše centrale naj se čimprej zgrnejo v skupno vrsto, dosedanja učiteljska (okrajna) društva pa naj ostanejo (kakor pravi zadnji »Tovariš«) kot nekaki kadri UJU. Kdor ima dobro in pošteno voljo, bo z nami; kdor ne, naj tava sam! —